

273. Actualiteiten draagmoederschap

MR. J.H. VAN DER TOL

Er zijn interessante juridische ontwikkelingen gaande in de draagmoederschapspraktijk. Hoog tijd dus om deze ontwikkelingen te beschrijven. In dit artikel leest u een korte introductie over de huidige stand van zaken in de wet, de laatste rechtspraak, prejudiciële vragen aan de Hoge Raad en de nieuwe wetgeving.

Praktijk

Allereerst een korte beschrijving van de twee vormen van draagmoederschap, namelijk: hoogtechnologisch- en laagtechnologisch draagmoederschap.

Bij hoogtechnologisch draagmoederschap wordt er een embryo buiten de baarmoeder gecreëerd en deze wordt vervolgens via een medische behandeling teruggeplaatst bij de draagmoeder. De draagmoeder is dan niet genetisch verwant aan het kind, maar wel biologisch. Bij deze vorm van draagmoederschap is het kind aan een of beide wensouders genetisch verwant, omdat er van hun zaad- of eicellen een embryo is gemaakt. Ook kan er sprake zijn van donor zaad- of eicellen. Bij laagtechnologisch draagmoederschap wordt de draagmoeder via zelfinseminatie zwanger en stelt zij haar eigen eicel ter beschikking. De draagmoeder is dan altijd genetisch verwant aan het kind, net als de wensvader.

Op dit moment kunnen wensouders op twee plekken in Nederland een hoogtechnologische draagmoederschapsbehandeling krijgen, namelijk bij het Amsterdam AMC, locatie VUmc en de Nij Geertgen kliniek. Beide trajecten zijn met zeer veel waarborgen omkleed. Zo is er een medische, psychologische en juridische ondersteuning in het traject voor zowel wens- als draagouders en eventuele donoren.

Huidige wetgeving

Hoe worden de wensouders dan vervolgens juridisch ouders van hun kind?

Over de huidige wetgeving voor draagmoederschap kan ik kort zijn: die is er niet.

Nederland kent nog altijd het beginsel dat de geboortemoeder altijd bekend is¹. Zij moet daarom op de geboorteakte als moeder² vermeld worden, ongeacht de vraag of zij gene-

tisch verwant is of niet. Als de draagmoeder getrouwd is met een man, wordt haar echtgenoot automatisch de juridische vader³.

In geval van draagouderschap moet het ouderschap door een rechter worden overgeheveld van de draagouders naar de wensouders om het ouderschap daar te krijgen waar het hoort te liggen. Dat maakt dat betrokkenen aangewezen zijn op langdurige procedures bij de rechtbank. Het zijn juridisch complexe procedures waarbij het als advocaat regelmatig pionieren is. De procedures kunnen veelal pas gevoerd worden na de bevalling, waardoor het ouderschap nog voor lange tijd ongewenst bij de draagmoeder en haar eventuele echtgenoot ligt. Concreet houdt dit in dat het kind van de wensouders (nog) niet hun kind is. Dit leidt tot allerlei problemen. Zo ligt het gezag bijvoorbeeld nog bij de draagmoeder (en haar eventuele echtgenoot) en zijn de wensouders formeel nog niet beslissingsbevoegdheid om belangrijke beslissingen over hun kind te nemen. Ook kunnen de ouders geen kinderopvangtoeslag aanvragen, hun kind niet inschrijven op hun zorgverzekeringsspolis of bij de kinderopvang. Vaak krijgt het kind dat is geboren uit een buitenlandse draagmoeder geen burgerservicenummer.

Het zijn juridisch complexe procedures waarbij het als advocaat regelmatig pionieren is

Dit terwijl de procedures soms wel 1,5 jaar (of langer) in beslag nemen. Maar nog belangrijker: jouw kind, is niet jouw kind. Dit leidt tot zeer ongewenste uitkomsten, niet alleen voor de wensouders, maar ook voor de draagmoeders en het kind. Gelukkig staat de rechtspraak niet stil.

1 Het mater semper certa est-beginsel

2 Volgens artikel 1:198 lid 1 sub a BW

3 Volgens artikel 1:199 sub a BW